

Nærings- og handelsdepartementet
Postboks 80014 Dep
0030 Oslo

Høring. Forslag til ny minerallov

Innledning

Norges Skogeierforbund har tidligere vært meget kritiske til arbeidet med revisjon av minerallovgivningen. Dessverre kom aldri relevante hensyn til eiendomsrett og grunneierinteresser med i arbeidet i årene fra 1993. Skogeierforbundet hadde sterke innvendinger til NOU 1996:11 uten å nå fram med synspunktene i den påfølgende lovproposisjonen. Skogeierforbundet var derfor tilfreds med at lovforslaget ble trukket tilbake våren 2000.

På bakgrunn av den årelange frustrasjonen som ble skapt hos grunneiersiden, var det desto mer tilfredsstillende å oppleve den konstruktive arbeidsformen Nærings- og handelsdepartementet la opp til for vel halvannet år siden. Den åpne dialogen mellom mineralnæringen og grunneierinteressene som departementet og Bergvesenet har lagt til rette for på en eksemplarisk måte, har gitt konstruktive resultater og bedret den gjensidige forståelsen mellom aktørene.

Vi konstaterer at det nye lovforslaget som nå er på høring har fulgt opp resultatene fra arbeidsmøtene på en god måte. Høringsnotatet er informativt og oversiktlig. Det vises respekt for privat eiendomsrett og Skogeierforbundets tidligere innvendinger imøtekommes.

Skogeierforbundet har forståelse for behovet for et ryddigere lovverk og tilfredsstillende rammevilkår for mineralnæringen når det gjelder leting, undersøkelser og drift. Dette bør kunne være til beste både for grunneier, distrikt og næringen. Siden moderne mineralnæring krever spesialkompetanse og store ressurser vil det bare unntaksvis være aktuelt for grunneieren selv å stå for undersøkelser og drift i særlig omfang. Mulighetene for verdiskaping og utnyttelse av potensiale vil i de fleste tilfeller ligge i konstruktivt samarbeid mellom grunneiere og mineralnæringsaktører. For alle parter er det en fordel at en lenge etterlengtet opprydding i og samordning av lovverket nå ser ut til å komme på plass.

Hovedpunkt for grunneiere

For eiere av skog og grunn er følgende elementer spesielt viktige:

- Konstatert av at grunneierne har eiendomsretten til alle mineraler som *ikke* er mutbare.
- At det ikke lenger er aktuelt å innføre en ny gruppe med såkalt "*registrerbare mineraler*"
- At det tidligere forslaget om innføring av prinsippet om "første finners rett" er forlatt.
- Beskrivelse/begrensning av "fri" leterett og regler om varsling.
- At igangsetting av undersøkelser krever avtale med grunneier.

- Klare forutsetninger for bruk av ekspropriasjonsadgangen.
- Bedring av vederlag/royalty til grunneierne ved utvinning.
- Klarere regler for tilsyn og opprydding i driftsperioden .
- Bedret økonomisk sikkerhet for forsvarlig avslutning av drift også ved konkurs.

Om noen av elementene i forslaget

Terminologi

Modernisering av terminologien er positivt. Det er bare en liten gruppe som er fortrolig med begrep som *skjerping* og *muting*. Selv om historikk og tradisjoner er knyttet til faguttrykk i bransjen, bør hensynet til kommunikasjon med alle deler av samfunnet som ikke har bransjeerfaring tale for endringer slik som foreslått.

Leting

Skogeierforbundet vil ikke motsette seg innføring av rett til leting også etter de ikke mutbare mineralene. Dette gjelder under forutsetning av klare begrensninger av leteretten og plikt til enkel varsling på forhånd slik som foreslått.

Fordi det er snakk om en rett med begrensninger og plikt til varsling, er det være hensiktsmessig å endre overskriften i §6 fra *fri* leterett til bare leterett.

Det er samfunnsnyttig at leting blir gjennomført og Skogeierforbundet ønsker ikke å vanskeliggjøre slik ressurskartlegging. Vi mener også det er ryddigere for alle parter å hjemle en slik adgang i direkte i mineralloven, i stedet for kunstige forsøk på å definere leteretten inn som en del av retten til fri ferdsel etter friluftsløven.

Vi er tilfreds med en innsnevring av den frie leteretten etter *mutbare* mineraler. Det må også være rasjonelt med like regler for begge mineralkategoriene.

Leterettens omfang begrenses i §7 slik at inngrep som kan medføre *skade av betydning* bare kan foretas med samtykke fra eieren. Dette er noe uheldig uttrykt. Definisjon av hva som er *skade* eller "bare" er et *inngrep*, bedømmes subjektivt og kan derfor bli en kilde til uoverensstemmelser. Skulle det virkelig dreie seg om reelle "skader av betydning" i naturen bør/kan heller ikke grunneieren uten videre gi tillatelse til dette. Vi foreslår derfor at andre ledd i §7 i stedet formuleres: *Inngrep av betydning kan bare foretas med samtykke fra grunneier.*

Norges Skogeierforbund er glad for at utøvelse av leteretten - innen rimelighetens grenser - skal varsles til grunneier på forhånd. Det at grunneier er orientert om aktivitet på sin eiendom forebygger misforståelser og trykker forhandlingsklimaet for eventuelle senere avtaler om utvinning. En kan ikke komme utenom at slik varsling også til en viss grad handler om respekt og høflighet.

Ekspropriasjon

Norges Skogeierforbund er generelt sett skeptiske til tvangsinngrep mot privat eiendomsrett. Vi er derfor glad for lovforslaget i hovedsak legger opp til frivillige avtaler mellom aktørene. Vi deler departementets vurdering av at mulighetene til fordeler for begge parter bør gi konstruktive løsninger i de fleste tilfeller.

Når vi til tross for skepsisen mot tvangsinngrep, likevel ikke har innvendinger mot adgangen til ekspropriasjon som foreslås i høringsdokumentet, skyldes dette flere forhold. For det første finnes en viss adgangen allerede etter dagens lovverk, og for det andre innser vi at ekspropriasjon av og

til må kunne benyttes av hensyn til samfunnsinteresser. Men vi understreker den grunnleggende forutsetning at ekspropriasjonsinngrep alltid må være "tvillaust meir til gang enn til skade". Vi har, som sagt, tro på at ekspropriasjonsadgangen i § 36 i hovedsak vil vise seg å ha karakter av å være en sikkerhetsventil.

Det er alltid et vilkår for å få samtykke til å ekspropriere at det først skal være gjennomført reelle forsøk på å få til frivillig avtale. Norges Skogeierforbund legger stor vekt at det må gå tydelig fram av lovforarbeidet (proposisjonen) at det i slike forhandlinger skal ha vært framsatt tilbud til grunneieren om *markedsvilkår* for å drive ut forekomsten, slik det er omtalt i høringsdokumentet.

Det er bra at forslaget til § 37 presiseres at verdifastsettelsen ved ekspropriasjon skal skje på grunnlag av markedspris. Det er mye om å gjøre at den kommende Odelstingsproposisjonen reserverer seg mot konklusjonene i Fosenskjønnet hvor verdiene utvilsomt ble fastsatt lavere enn markedspris. Den nye mineralloven bør forebygge de konfliktene som vil måtte oppstå dersom det ikke tydelig går fram av lovforarbeidet at vurderingene i Fosenskjønnet ikke er forenlig med intensjonene i den nye mineralloven.

Skogeierforbundet er enig i at vederlag for utvinning av mineraler fastsettes til årlige beløp (tonnøre). Ut fra flere forhold er det ikke hensiktsmessig med erstatning i form av engangsutbetaling. Vi synes også det er positivt at det foreslås lovfestet adgang for skjønnsretten til å fastsette en årlig minsteavgift.

Departementet har bedt om synspunkter på om årlige erstatninger bør følge eiendommen, og Skogeierforbundet vurderer dette som et helt naturlig valg. Vi minner om at bortfeste av tomter er en del av eiendommens langsiktige inntekter, og at utleie av jakt ikke kan skilles varig fra grunneiendommen. På samme måte må årlige inntekter fra mineralutvinning gå inn som en del av eiendommens samlede ressursforvaltning. Skulle det være ønskelig å skille inntektene fra mineralutvinning fra den øvrige eiendommen, må dette i tilfelle skje ved at det søkes tillatelse etter jordloven og eventuelt konsesjonsloven til å dele en parsell fra hovedeiendommen. Dette vil likevel ikke rokke ved at inntektene/vederlaget følger grunneiendommen – men da den fradelte parsellen.

Forhold til andre særlover

Høringsdokumentet nevner i stikkords form en rekke særlover som regulerer arealbruk og kan være begrensende for driften. Skogeierforbundet ser gjerne at dette temaet utdypes noe mer i det videre arbeidet med lovforarbeidet.

I løpet av de nærmeste årene vil vern etter naturvernloven nærme seg 15% av landarealet. Nasjonalparker og landskapsvern utgjør de mest arealkrevende verneformene etter denne loven. Vassdragsvernet som for tiden er til vurdering i Olje- og energidepartementet "rammer" enda større andeler av landet, spesielt fordi hele vassdragenes nedslagsfelt i noen grad pålegges restriksjoner (jfr. rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag). Skogeierforbundet minner om at bærekraftig utvikling innebærer avveining av både miljømessige -, sosiale - og økonomiske dimensjoner. I regjeringens nasjonale strategi for bærekraftig utvikling fra 2002 er dette utdypet.

På denne bakgrunn ser Skogeierforbundet det naturlig at dersom det framkommer kjennskap til nye mineralressurser må dette kunne utløse fornyet vurdering (revisjon) av tidligere vernevedtak. Dersom betydelige samfunnsinteresser med økonomisk og sosial betydning ikke var kjent ved opprettelse av et landskapsvernområde eller vern av et vassdrag, mener Skogeierforbundet det vil være i strid med hensynet til bærekraftig utvikling om verneinteressene ikke veies opp mot nye kunnskaper. Dette kan være aktuelt i forhold til mineralnæringen hvor ressursene er mangelfullt kartlagt. Vi oppfordrer departementet til å se nærmere på dette forholdet.

Uansett finner vi det positivt at ulike kategorier verneområder ikke er ekskludert fra leting og undersøkelse i § 49 hvor begrensninger omtales.

Opprydding, sikring og sanksjoner

Etter dagens lovverk er det en reell fare for at grunneieren kan sitte igjen med enorme praktiske og økonomiske ulemper dersom mineralnæringsvirksomhet rammes av konkurs. Slik risiko framstår som klart urimelig – spesielt når grunneieren har hatt beskjedne inntekter fra virksomheten. En slik risiko vil også dempe interessen for å gå inn i avtaler. Skogeierforbundet er derfor glad for at det er vurdert ulike alternativer som kan redusere faren for slike uheldige konsekvenser.

Ut fra en samlet vurdering mener vi den beste løsningen er krav om bankgaranti fra oppstart og videre i en avgrenset tidsperiode kombinert med overgang til en tvungen avsetning i bank hvor staten har panterett i innskuddet. Dette kan fortone seg komplisert, men det er vanskelig å se andre løsninger som gir tilsvarende trygghet uten å skape unødvendig mye byråkrati både for næringen generelt og for det offentlige, eller som har utilsiktede skattemessige konsekvenser. Det er også viktig at den solide delen av næringen ikke får unødvendig belastning i forhold til hva som er påkrevd overfor mer useriøse aktører.

Både for å dempe risikoen og redusere negative konsekvenser i driftsperioden, er det viktig å stille krav til forvaltningen av driftsområdet og at dette gradvis avsluttes og settes i stand. Skogeierforbundet slutter seg til de vurderinger departementet har gjort og til de tilsynsoppgaver som foreslås lagt til Bergvesenet (Direktoratet for mineralforvaltning).

Størrelse på undersøkelses- og utvinningsområder

Skogeierforbundet har ikke innvendinger mot at øvre grense for et undersøkelsesområde utvides til 10.000 og for utvinningsområde til 1.000 dekar.

Årsavgifter og andre vederlag

Skogeierforbundet er, som nevnt innledningsvis, tilfreds med at det nye lovforslaget ikke rokker ved eiendomsretten til mineraler som ikke er mutbare. Vi ser det heller ikke som formålstjenlig å reise debatt om definisjonen på, og statens eiendomsrett til, de mutbare mineralene slik dette har fungert i over 400 år. Men vi synes det er et klokt forslag fra departementet å øke kompensasjonen til grunneieren fra 0,1 til 1,0% av driftsinntektene ved utvinning av *mutbare* mineraler. Fjerning av den øvre grensen på kr 22.000 samt betaling fra og med første driftsår virker på samme måte til en mer positiv interesse for ny aktivitet.

Frivillige avtaler - normalkontrakt

Drift basert på ikke mutbare mineraler vil i de fleste tilfeller bli regulert av frivillig avtale mellom utøver og grunneier. Avtalen vil blant annet regulere økonomiske forhold. Siden de fleste grunneiere som kommer i forhandlingssituasjon har liten eller ingen erfaring fra denne type avtaleinngåelse, kan usikkerhet i seg selv vanskeliggjøre oppstart av virksomhet. Skogeierforbundet er derfor meget positive til utarbeidelse av en form for normalkontrakt. Vi håper samarbeidet mellom mineralnæringen og grunneierorganisasjonene - med bistand fra Bergvesenet - fører fram til ferdig forslag til normalkontrakt i løpet av rimelig tid.

Avslutning

Skognæringen, som er basert fullt ut på internasjonal konkurranse, har i mange år hatt en negativ utvikling av lønnsomheten. Situasjonen forverres ved at råderetten over egne arealressurser reduseres gjennom økt omfang av vern, tilstramming av andre miljøsyn og dårligere myndighetsfastsatte rammevilkår. Norges Skogeierforbund legger derfor stor vekt på arbeid for utnyttelse av eiendommenes samlede ressurser. Kartlegging av potensialet i ulike verdikjeder,

identifisering av flaskehalsar og arbeid med rammebetingelser er høyt prioritert. På denne bakgrunn var erfaringene fra det tidligere arbeidet med fornyelse av mineralloven svært nedslående. Vi gir derfor nå ros til aktørene i Nærings- og Handelsdepartementet og Bergvesenet for den viljen til konstruktivt samarbeid som er vist siden vinteren 2002.

Med hilsen
NORGES SKOGEIERFORBUND

Ivar Korsbakken

Inge Fjalestad